

llarador (PERS)

Durant molt de temps, s'ha dit i escrit que, abans del creixement espectacular de la dècada de 1950, Benidorm era un poblet de pescadors. Quereda Sala a la seua important obra *Comarca de la Marina* de l'any 1978 ho diu clarament: *Sin embargo es indiscutible que la actividad pesquera ha sido históricamente la que ha cargado con el peso de la población. La agricultura no rayaba al nivel de la pesca.* Però també des de fa anys hi hagué persones, com per exemple Vicent Llorca Zaragoza primer i Carles Llorca Baus posteriorment, que mostraren als seus escrits l'error d'aquesta afirmació. Malgrat això, el tòpic cobrà força i encara circula a hores d'ara.

No es pretén negar la importància de l'activitat pesquera, la qual resulta evident pel fet d'estar situat Benidorm a la vora de la mar. Però el que sí que cal tenir present són dos fets també evidents: a) Que a partir dels segles XVIII i XIX, que és quan millor coneixem la història de la nostra localitat, els hòmens que es dedicaven a la mar no eren tan sols pescadors, sinó que hi havia un important grup de persones dedicades al comerç, transport marítim, cors, repressió del contraban, etc. Al segle XIX, la nòmina de mariners de Benidorm no dedicats a la pesca és realment impressionant per la quantitat i la qualitat: oficials de la marina de guerra, capitans de la marina mercant, contramestres, maquinistes i d'altres. b) Abans de la Revolució Industrial la major part de la població treballava en l'agricultura. Encara que a Benidorm el percentatge era menor per l'existència d'un grup de persones dedicades a l'activitat marítima, per la quantitat de persones que ocupava i pel valor econòmic de la producció, el sector pesquer no superava l'agrícola.

Per altra banda, cal no oblidar el gran prestigi que en temps passats tenia la possessió de la terra. Com indica encertadament Carles Llorca Bau el somni de tots els que treballaven a la mar era estalviar per tal d'adquirir unes terres, preferentment de regadiu, i dedicar-se a l'activitat agrícola.

Els testimonis més antics que tenim sobre l'economia de Benidorm ens mostren activitat agrícola a l'alqueria de Llíriet l'any 1249. La Carta de Poblament de Bernat de Sarrià, encara que anomena la pesca, fa al·lusió de manera especial a l'activitat agrícola en tot el terme, i fins i tot s'hi nomena el

cultiu de l'arròs. També és cert que es detecta a la documentació activitat pesquera als segles XIV i XV. Però, donada la impossibilitat que tenim de quantificar la població i les produccions econòmiques anteriors al segle XVIII, qualsevol conclusió que es vulga traure en un sentit o l'altre manca de fonament.

La despoblació que va patir la vila de Benidorm a partir del segle XV va ser molt gran. Les seues causes van ser, a més de l'activitat corsària que creà una forta inseguretat, l'escassetat d'aigua per a l'agricultura. Pere Maria Orts posa de manifest la dificultat de dur avant l'explotació agrícola en una zona sense cursos permanents d'aigua i escasses precipitacions. Les dificultats de l'agricultura van fer que Benidorm estiguera pràcticament despoblat al segle XVI. A la documentació es comenta que només hi vivien pescadors de manera intermitent, als mesos de la temporada de pesca. Potser Quereda Sala es basara en aquest fet per tal d'afirmar el predomini del sector pesquer en la població de Benidorm. Però no va tenir present un fet: que la documentació només es refereix al nucli urbà del castell de Canfali, sense dir res sobre les alqueries, i la població dispersa del seu terme. Aquesta és la interpretació que cal donar al fet que el 1609, durant l'expulsió dels moriscos, en uns llocs es diu que Benidorm està deshabitat i en altres que hi ha 16 famílies. Front a la presència intermitent de pescadors a Canfali, cal subratllar la presència continuada d'uns pocs agricultors dispersos per les alqueries del terme. Foren ells qui mantingueren l'existència continuada de la vila en aquells moments difícils, tot continuant el conreu de les terres quan la municipalitat de Benidorm va desaparèixer per la seua integració a Polop.

A partir de 1666, Benidorm tornà a reaparèixer com a entitat municipal autònoma i el 8 d'abril de l'esmentat any, Beatriu Fajardo li atorgava nova Carta de Poblament. La causa radicava en la construcció d'una séquia, el Nou Reg, que portava les aigües de Polop fins l'Alfàs i Benidorm. A partir d'aquest moment, es posaven en regadiu noves terres i la població de Benidorm començà a créixer de forma espectacular i la seua producció agrícola també. Al segle XVIII Cavanilles comentava amb admiració l'extremada habilitat dels agricultors de la localitat per a captar les aigües tant de les fonts locals, com

les de la pluja mitjançant la construcció d'aljubs als barrancs i torrents i especialment la captació d'aigües subterrànies mitjançant sènies. Posa de manifest que, malgrat l'escassa qualitat del sòl agrícola, havien sabut crear una agricultura pròspera. L'esmentat autor, que va visitar Benidorm en 1792 i va obtenir informació de primera mà, escriu poc després: *Pocos pueblos habrá en España que en tan corto tiempo hayan hecho tantos progresos en vecindario y agricultura buscando para regar los campos aguas ocultas que sacan con las norias. Para apreciar el mérito de aquellos hombres es preciso observar la calidad del terreno, convertido en huertas a beneficio de las zuas. Los cortes que se conservan en varias partes contiguos á la huerta presentan un conjunto de chinasy tierra gredoso-arenisca, que parece peña por su dureza y esterilidad: no obstante le rompen, revuelven y componen para reducirlo á cultivo. Entre los vecinos se distingue Vicente Vives, labrador de pocos caudales, pero inteligente é infatigable, el qual ha reducido á riego porciones considerables, edificando en ellas varias casillas para el común del pueblo, mudando así el aspecto de muchos barrancos y eriales, y haciendo fructificar sitios, destinados al parecer á una esterilidad perpétua. ¿Qué no haría este hombre industrioso si con ménos fatigas lograrse aguas para el riego? Su exemplo ha producido una laudable emulación en los demás vecinos, que procuran mejorar los campos y multiplicar los frutos para alimentar sus familias. Quisieran recoger á lo ménos las aguas inútiles á los de Altea, ó hallar nuevos manantiales; y ocupados siempre en ideas útiles no cesan de aprovechar el término aun en aquellas partes que jamas tendrán mas riego que las lluvias, escasas en la marina.*

El que Cavanilles no diu és que el creixement de la població els va fer aprofitar fins i tot les terres de més pendent i per tant poc aptes per a l'agricultura. Amb molta laboriositat configuraren uns camps de cultiu mitjançant bancals de pedra seca. On hi havia una mica de terra aprofitable, com per exemple un barranc, es creava un bancal per menut que fóra. De vegades, aquests bancals impressionen per la quantitat de treball humà invertit per plantar tan sols un garrofer. Eren superfícies dedicades a una agricultura de secà, basada en el garrofer i l'olivera. A la serra Gelada, es poden contemplar encara molts d'aquests bancals.

Al cens de població fet l'any 1768 figuren a Benidorm 1.595 habitants, dels quals 140 són mariners. Segons Cavanilles l'any 1.792 hi havia 2.700 habitants dels

quals 150 eren mariners. En aquests 24 anys la població total de Benidorm havia crescut un 67 % i la població de pescadors un 7 %. Resulta evident per tant que l'increment de la població cal atribuir-lo al creixement de la població agrícola i en menor quantitat als artesans, comerciants, etc. Tot això no invalida l'afirmació de Quereda Sala que *Durante esta segunda mitad de la centuria XVIII, los marineros de Benidorm comenzaron a alcanzar la excelente reputación de ser los mejores caladores de almadraba.*

De l'anàlisi de les dades demogràfiques i de produccions agrícoles subministrades per Cavanilles per a les poblacions d'Altea, Benidorm, Finestrat i la Vila Joiosa, es pot concloure que el percentatge de població dedicada a la pesca era el 25 % per Altea i Benidorm, el 31 % per a la Vila Joiosa i 0 % per a Finestrat. Les dificultats per al regadiu a Benidorm es tradueixen en menor població que Altea i la Vila Joiosa, la meitat, però superior a la de Finestrat que també tenia dificultats per al regadiu. Això implica que a la nostra localitat, malgrat el Reg Major, predominaven les produccions de secà, menys rendibles, sobre les de regadiu.

De tota manera, la capacitat d'iniciativa dels llauradors de Benidorm els va fer protagonitzar el primer intent de constituir un reglament del Reg Major amb la constitució d'una junta gestora el 1783 (vegeu **Reg Major HIST.**). El 1847, al nou reglament de l'esmentat any figura Benidorm entre els cinc pobles que formaven la comunitat de regants del Reg Major de l'Alfàs. Posteriorment, la importància creixent dels agricultors de Benidorm en l'esmentada comunitat de regants va fer que, d'acord amb el reglament de 1926, el reg es denominara Reg Major de l'Alfàs i Benidorm i la seu va estar a Benidorm.

Aquesta capacitat d'iniciativa dels llauradors de Benidorm es va veure també en les successives adaptacions dels cultius. D'una agricultura de subsistència al segle XVII es passà al llarg del XVIII a una agricultura comercial que va saber adaptar-se a les canviants necessitats dels mercats o a les crisis agràries. L'epidèmia de la fil·loxera al segle XIX o la introducció dels cítrics al XX en són dos exemples. La capacitat d'adaptació a les noves circumstàncies va continuar a partir del 1950, quan esdevingué el declivi de l'activitat agrícola i pesquera tradicionals. La població de Benidorm canvià l'economia del sector primari (agricultura i pesca) per l'economia del sector serveis, turisme principalment. L'encert

d'aquesta decisió és evident en l'actualitat a tenor dels resultats: Benidorm és una gran ciutat turística amb més de 50.000 habitants, molt lluny dels 3.720 que és el màxim demogràfic assolit sota l'economia agrícola i pesquera.

Benidorm ha alçat una estàtua als hòmens de la mar. És un encert i la tenen molt merescuda. Però els hòmens de la terra, els llauradors, també es guanyaren el dret a una altra amb el seu treball dur i constant.

Diccionari de Benidorm